

Ideer Debatt

Feilslått økonomisk styring

HF-KLEMM A

De siste ukene er det på nytt blitt fokus på den uheldige utviklingen vi har sett de siste årene innen fagtilbudet på universiteter og høyskoler. En storstilt vekst i «mote-fag» innen for eksempel media, natur og trening som det ikke finnes arbeidsplasser innenfor, kombineres med en nedleggelse av sentrale humanistiske fag.

Allerede i 2005 kunne Morgenbladet etter en analyse av data fra Samordna opptak melde at «Russene styrer høyere utdannelse». Dette med en voldsom oppblomstring av studier med ord som blant annet «friluftsliv», «medie», «kommunikasjon», «journalistikk», «globalisering» eller «internasjonal» i tittelen – uten at det nødvendigvis lå verken realisme eller arbeidsplasser bak moteordene.

Man kan ikke forvente at institusjonene ikke tilpasser seg systemet.

Samtidig med denne utviklingen ser vi nå at mange humanistiske fag og emner ligger an til å bli nedlagt. Morgenbladet meldte 6. januar at på for eksempel NTNU legges allmenn lingvistikk, kristendoms- religions- og livssynskunnskap, språklig kommunikasjon, italiensk, japansk, kinesisk og mastergradutdanningen i kunstkritikk og kulturformidling ned. I tillegg barberes religionsvitenskap og filosofi. En lignende utvikling har vi sett over lang tid også ved UiO, og andre institusjoner over hele landet.

Vi ser altså en generell utvikling i sektoren hvor samfunnsmessig og vitenskapelig viktige fag forvitrer eller legges ned samtidig som det popper opp motefag som det ikke nødvendigvis ligger arbeidsplasser i andre enden av.

Det er åpenbart at det er finansieringsmodellen som er årsaken til denne svære uheldige utviklingen. Forsøket på å styre høyere utdanning etter økonomiske insentiver er feilslått. Når høyskoler og universiteter får belønningsmidler for å få gjennom studenter fristes mange til å legge økonomiske heller enn vitenskapelige prinsipper til grunn i utviklingen av fagtilbudet, noe som verken er til fordel

MORGENBLADET 6. JANUAR

for institusjonene, samfunnet eller studentene.

Statsråd Aasland sier i Morgenbladet 13. januar at hun forventer at universitetene på tross av de økonomiske modellene «også legger vekt på å ivareta dannelsesperspektivet». Dette framstår noe naivt. Man kan ikke først legge opp til å styre sektoren gjennom et insentivsystem, og deretter forvente at institusjonene ikke tilpasser seg systemet.

I en NRK-debatt om temaet 11. januar sa Aasland at hun stolte på at studentene valgte de kvalitetsmessig beste studiene, men som enhver som har vært student vet, så har man ofte ikke grunnlag for å kunne si hva slags kvalitet et studium egentlig har før man har gått der en stund. Det er det også mange studenter som har måttet gjøre dyrekjøpte omvalg som kan skrive under på.

En utvikling fra styring etter vitenskapelige til økonomiske kriterier har de siste ti årene medført en utvikling fra vitenskapelig solide fag til mote-fag, og en utvikling fra nøktern og saklig informasjon rundt studier og studiesteder til dyre glossy reklamekampanjer. Selv om det kanskje er «russen» som styrer høyere utdanning, har utviklingen gjort det stadig vanskeligere for studentene å «styre» på et rasjonelt og informert grunnlag.

Dersom vi skal få en høyere utdanning som kan møte de utfordringene verden står foran, må vi endre styringsmekanismene. Insentivene må erstattes med en bedre basistildeling, og fagtilbudene må utvikles i skjæringspunktet mellom vitenskapelig kunnskap og demokratiske, politiske veivalg.

JOHN LEIRVAAG
Forbundsleder, NTL
RONNY KJELSBERG
Sekretær, NTL universiteter og høyskoler

Ja, jeg er også behersket optimistisk

HF-KLEMM A

Nedskjæringene i humaniora er på dagsordenen. I Morgenbladet fredag 13. januar blir jeg utfordret av lærere på nordisk språk ved UiO. De viser til at antall ansatte er sterkt redusert gjennom av ganger de siste årene. Konkret blir jeg spurt om jeg deler forskningsleder ved ILN, Bente Ailin Svendsens, beherskede optimisme i Morgenbladet 7. januar. «Norskfaget er for viktig til at dette kan bli langvarig».

Jeg kan svare ja på spørsmålet. Jeg deler Svendsens beherskede optimisme. Med vekt på både «behersket» og «optimisme». La meg ta beherskelsen først.

I samme utgave av Morgenbladet er statsråd Tor Aasland intervjuet. Hennes budskap er konsistent med det hun tidligere har sagt og kan kort oppsummeres slik:

1. Departementet vil ikke ta grep for humaniora, institusjonene må selv prioritere.
2. Humaniora-fakultetene må samarbeide mer nasjonalt og fordele fagene tydeligere mellom seg.
3. Humanistene bør tenke mer som naturvitere og lage brede (implisitt: samfunnsnyttige) satsinger av typen «life science».

Budskapet fra departementet bidrar til å forklare hvorfor vi er havnet i «HF-klemma.» slik den er formulert av forskningsdekan Einar Lie: I en situasjon der få forskningssatsinger er innrettet mot humaniora, og

Eit studentperspektiv

HF-KLEMM A

Dekan Gjert Kristoffersen ved Universitetet i Bergen (UiB) opplyser at alle fag skal bestå, men at «Ernnetilbudet på hvert fag vil gå litt ned, og bredden i undervisningstilbudet blir dermed svekket.»

Eit fagutval for nordisk er naturleg nok prinsipielt mot kutt og nedskjeringar. Vi vil ha eit fagtilbod som går lengst mogleg både kvantitativt og kvalitativt. Kanskje ei naiv haldning, men i saker som dette ser vi det som vår oppgåve å vere universitetets leinga sitt dårlege samvit.

Ut frå den gjeldande bemaningsplanen ved HF ved UiB vert nordisk definert som eit fag. Dette sjølv om det i praksis er minst tre sjølvstendige fagretningar (språk, litteratur, norrøn filologi). Grunnressursane til nordisk er likevel berre tre stillingar. Konsekvensane av dette vil høgst sannsynleg vere at avgangar etter nådd aldersgrense ikkje vert erstatta med nye tilsette. I praksis kan dette føre til at heile

der humanistene i mindre grad trekker inn de store forskningspengene (SFF, EU osv), blir HF en dobbelt budsjett-taper. Vi får mindre ekstern finansiering fra store satsinger enn andre fakulteter. Vi får også mindre intern finansiering fordi UiO-styret premierer de som får store bevilgninger med ekstra penger fra grunnbudsjettene.

Det er selvsagt et paradoks at et område vi ønsker å utvikle, må redusere antall stillinger.

HF's ledelse og styre ønsker å ha et sterkt nordiskmiljø. Instituttet får årlig overført et beløp for å «formye norskfaget», slik det er formulert i fakultetets prioriteringer. Tilskuddet har så langt blitt brukt til å hindre en ytterligere forverring av situasjonen. Det er selvsagt et paradoks at et område vi ønsker å utvikle må redusere antall stillinger. Forklaringen er imidlertid at vi må ta avgangene der de kommer. Instituttet for nordiske og lingvistiske studier har per dato for mange ansatte i forhold til lønnsmidlene, og for høye utgifter i forhold til inntektene. Flere institutter på HF er, og har vært, i samme situasjon. Det vil fortsatt gå noe til før ILN kan tilsette nye folk. Og når tilsettingene kommer vil de, dersom situasjonen ikke endrer seg,

fagretningar forsvinn eller vert alvorleg svekka. Vi studentar merkar allereie korleis den pressa økonomiske situasjonen har påverka undervisningssituasjonen i negativ retning: færre seminar, redusert kollokvietilbod og rettleiing på oppgåver.

Allereie i dag er undervisningstilbudet på eit minimum. Dersom det vert mindre rom for fagleg fordiuping, kjem også dei mange som ynskjer seg arbeid innan skulesektoren dårlegare ut. Dette er urovekkande all den tid ein ser medieoppslag som ropar etter lærarar med sterkare fagleg fordiuping og tyngde. Det er nemleg høgst sannsynleg at kutta vil svekke kvaliteten på årseininga i nordisk, som mellom anna gir undervisningskompetanse i norsk i skulen. Vi fryktar at problemerna dermed vil forplanite seg vidare til det norske skuleverket. Nordiskfaget spelar også ei viktig rolle i å rekruttere forskarar til prosjekt som arbeider for betre og klårare språkbruk i offentlegheita, noko som er eit svært viktig bidrag til styrking av demokratiet

komme gjennom reduksjon og nedskjæringer i andre fag. Så langt «behersket». Men to forhold gir også grunn til optimisme.

Det ene forholdet gjelder det nye BA og MA-programmet i Nordiske studier som begynte i 2010/2011. Tidligere hadde ikke nordisk noe « eget » studieprogram, men var innbakt som alternativer i HF's språk- og litteraturprogrammer. Selv om det fortsatt er tidlig i løpet, ser det ut til at Nordiskprogrammet har gode søkertall og vil ha god gjennomføring. Vi ser også at nordisk-elementene i lektorprogrammet er populære. Om alt går etter planen, vil dette bedre økonomien.

Det andre forholdet gjelder samarbeidsmuligheter. Nordisk språk har et stort omland; det er jo ikke slik at det sitter to personer igjen i et hav av fremmede. Rundt seg har de ansatte miljøer innen retorikk og språklig kommunikasjon, norsk som andrespråk, språkteknologi, norrønt, Ibsen-studier, leksikografi og ordbokprosjekter, norsk for internasjonale studenter, nordisk litteratur, samt brede miljøer innen litteratur og lingvistikk. Miljøene har vært dyktige til å trekke sammen i etableringen av det nye studieprogrammet og har sterke tverrfaglige forskningsgrupper. Deler av min beherskede optimisme ligger i de mulighetene et enda tettere samarbeid vil kunne gi.

TRINE SYVERTSEN
Dekan, Det humanistiske fakultet, UiO

sine kontrollfunksjonar. I tillegg til dette har nordiskfaget ei nøkkelrolle i forvaltninga av vår språklege og kulturelle arv. Ein skulle tru det ville vere i det norske samfunnet si interesse å ta vare på denne arven.

Dette er berre nokre av mange negative, men på kort sikt lite synlege konsekvensar svekkinga av eit humaniorafag som nordisk kan få. Å oppretthalde både breidde og djupne er viktig for å unngå dette. Vi ser også med særleg stor uro på det som kan virke som ein innbyrdes forsterkande forverringsprosess som følgje av nedskjeringane. Det svekka undervisningstilbodet gir færre studentar og difor mindre midlar. Dette fører med seg fleire nedskjeringar, og dermed er ein inne i ein negativ spiral.

ELINE MARGRETE HANSEN
SUNNIVA PETERSEN JOHANSEN
ØYSTEIN A. JOHANNESSEN
ELIN STENGGRUNDET
ØYVIND WIIK HALVORSEN
På vegne av Fagutvalet for nordisk, Universitetet i Bergen